

ดวงตาเห็นธรรม

พวกเราบางองค์ที่มาอาศัยการปฏิบัตินั้น อยู่ไปตั้งปีสองปีก็ยังไม่รู้เรื่องกัน เลยก็มี ไม่รู้เรื่องว่าเขาทำอะไรกัน เพราะความเข้าใจตั้งใจจดจ่อไม่มี **ความจริง** การเป็นผู้ปฏิบัติใจเรานั้น เมื่อเราดูใจเราเมื่อใด ก็ให้มีสติจ้องอยู่อย่างนั้น เมื่อ มีสติมันก็มีปัญญา มองเห็นว่าไม่ว่าที่ใดก็ตาม ไม่ว่าเมื่อใดก็ตาม และไม่ว่าจะเป็นใคร พุทโธอะไรก็ตาม มันล้วนแล้วแต่เป็นธรรมะทั้งนั้น ถ้าเรารู้จักนำมาคิด

ธรรมะทั้งหลายคือธรรมชาติที่มันเป็นอยู่ของมัน มันล้วนแต่เป็นธรรมะ ทั้งหมด ที่นี้เมื่อเราไม่รู้ข้อปฏิบัติ ไม่รู้ว่าสิ่งทั้งหลายคือธรรมะ เราจึงอาศัยแต่การ อบรมจากครูบาอาจารย์ แต่ความจริงแล้วเราควรพิจารณาสภาวะธรรมชาติรอบตัว ทุกอย่าง อย่างต้นไม้อย่างนี้ ธรรมชาติของมันก็เกิดขึ้นมาจากเมล็ดของมัน แล้ว มันก็โตขึ้นมาเรื่อยๆ ถ้าเราพิจารณา เราก็จะได้ธรรมะจากต้นไม้อันนี้ แต่เราไม่สามารถ

เข้าใจว่าต้นไม้ก็ให้ธรรมะได้ เมื่อมันใหญ่ขึ้นมา ใหญ่ขึ้นมาจนเป็นดอก จนมันออกผล เราก็รู้เพียงว่าต้นไม้มันเป็นดอก มันออกผลมา แต่ไม่รู้จักน้อมเข้ามาเป็นโอบนโยโก คือ น้อมเข้ามาในใจของเรา เลยไม่รู้ว่ต้นไม้ก็เทศน์ให้เราฟังได้

พวกเราไม่พากันรู้จักต้นไม้ นั้น มันเกิดเป็นผลขึ้นมาให้เราได้เคี้ยวได้ฉันได้กินตามธรรมชาติ เราก็กินไปเฉยๆ กินด้วยการไม่พิจารณารสเปรี้ยว รสหวาน รสมัน รสเค็ม เรียกว่า ไม่รู้จักพิจารณาธรรมะจากต้นไม้ จากธรรมชาติ เราไม่พากันเข้าใจถึงธรรมชาติของมัน เมื่อต้นไม้มันแก่ขึ้น ใบของมันก็ร่วงลง เราก็เห็นเพียงว่าใบไม้ นั้นมันร่วงลง แล้วเราก็เหยียบไป กวาดไปเท่านั้น การจะพิจารณาให้สืบคลานไปอีกก็ไม่มี อันนี้ก็คือ ไม่รู้จักว่าธรรมชาตินั้นคือธรรมะ

พอใบไม้ร่วงแล้ว ที่นี้ก็จะมียอดเล็กๆ โผล่ขึ้นมา เราก็เห็นเพียงแค่ว่ามันโผล่ขึ้นมาเท่านั้น ไม่ได้พิจารณาอย่างอื่นอีก นี่ก็ไม่ใช่โอบนโยโก คือ ไม่น้อมเข้ามาหาในตน นี่เป็นเช่นนั้น ถ้าน้อมเข้ามาหา เราจะเห็นว่า ความเกิดของเรา กับต้นไม้ก็ไม่แปลกอะไรกันเลย สกนธ์ร่างกายของเราเกิดขึ้นมาด้วยเหตุปัจจัยของมัน อาศัยดิน น้ำ ลม ไฟ เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติของมัน ก็เหมือนกันกับเรา มันก็ไม่ได้แปลกอะไร เพราะเราก็เติบโตขึ้นมาเรื่อยๆ ทุกสิ่งทุกส่วนของมันก็เจริญขึ้นเรื่อยๆ มันเปลี่ยนสภาวะของมันไปเรื่อยๆ เหมือนกันกับต้นไม้ ถ้าน้อมเข้ามาดูแล้วจะเห็นว่าต้นไม้เป็นอย่างไร เราก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน

มนุษย์ทั้งหลายเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาเบื้องต้น ท่ามกลาง แล้วก็แปรไป ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง มันแปรไป มันไม่อยู่เหมือนเดิม สิ่งเหล่านี้ถ้าเราไม่รู้จักต้นไม้เครือเขาเถาวัลย์เหล่านั้น ก็เหมือนกับเราไม่รู้จักตัวของเรา ถ้าน้อมเข้ามาเป็นโอบนโยกธรรม จึ่งจะรู้จักว่าต้นไม้เครือเขาเถาวัลย์นั้นก็เหมือนกับเรา คนเราเกิดมาผลที่สุดแล้วก็ตายไป คนใหม่ก็เกิดมาต่อไป อย่างผม ขน เล็บหลุดร่วงไป ก็งอกขึ้นมาใหม่ สลับเปลี่ยนกันไปอย่างนี้ ไม่หยุดสักที ความเป็นจริงนั้น ถ้าหากเราเข้าใจข้อปฏิบัติ ก็จะทำให้เห็นว่าต้นไม้ก็ไม่แปลกไปจากเรา จะเห็นของสะอาดของสกปรก ก็ไม่แปลกไปจากเรา เพราะมันเป็นอย่างเดียวกัน

ถ้าเราเข้าใจธรรมะ เข้าใจฟังธรรมะจากครูบาอาจารย์ มันเปรียบเหมือนกับที่ข้างในกับข้างนอก สิ่งขารที่มีวิญญาณครองและไม่มีวิญญาณครอง นี่มันก็เหมือนกัน ไม่ได้แปลกอะไร ถ้าเราเข้าใจว่ามันเหมือนกันแล้ว เราเห็นต้นไม่ว่าเป็นอย่างไร เราก็จะเห็นชั้นของมัน คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร ก้อนสกนธ์ ร่างกายของเรานี้ก็เช่นกัน มันก็ไม่ได้แปลกอะไรกัน ถ้าเรามีความเข้าใจเช่นนั้น เราก็จะเห็นธรรม เห็นอาการของชั้นห้าของเรา ว่ามันเคลื่อนมันไหว มันพลิก มันแปลง มันเปลี่ยนมันแปลงไปไม่มีหยุด

ทีนี้ ไม่ว่าเราจะยืน จะเดิน หรือนั่ง หรือนอน ใจของเราจะมีสติ คຸ່ມครองระวังรักษาอยู่เสมอ เมื่อเห็นของภายนอกก็เห็นของภายใน ถ้าเห็นของภายในก็เห็นของภายนอก เพราะมันเหมือนกัน ถ้าหากว่าเราเข้าใจอย่างนี้ เราก็ได้ฟังเทศน์ของพระพุทธเจ้าแล้ว ถ้าเข้าใจอย่างนี้ก็เรียกว่า “พุทธภาวะ” คือ ผู้รู้เกิดขึ้นมาแล้ว เกิดขึ้นมาแล้ว มันรู้แล้ว รู้อาการภายนอก รู้อาการภายใน รู้ธรรมทั้งหลายต่างๆ ที่มันเป็นมา ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ แม้เรานั่งอยู่ได้ร่มไม้ก็เหมือนกันกับพระพุทธเจ้าท่านเสด็จมาเทศน์โปรดเรา เราได้ฟังเทศน์ของพระพุทธองค์ อยู่เสมอ เราจะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน ก็ได้ฟัง เราจะได้เห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ อันนี้เราก็ได้ฟังเทศน์อยู่เสมอ เหมือนกับพระพุทธเจ้าเทศน์ให้เราฟัง **พระพุทธเจ้าก็คือผู้รู้อยู่ในใจของเราแหละ**

รู้ธรรมเหล่านี้แล้ว เห็นธรรมเหล่านี้แล้ว ก็พิจารณาธรรมอันนี้ได้ ไม่ใช่ว่าพระพุทธเจ้าท่านนิพพานไปแล้ว ท่านจะมาเทศน์ให้เราฟัง พุทธภาวะคือตัวผู้รู้คือดวงจิตของเรานี้เกิดรู้ เกิดสว่างมาแล้ว ตัวนี้แหละจะพาเราพิจารณาธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ธรรมก็คือพระพุทธเจ้าองค์นี้แหละ ถ้าตั้งพุทธะเอาไว้ในใจของเรา คือความรู้สึกมันมีอยู่อย่างนี้ เราเห็นมด เราก็พิจารณาไป มันก็ไม่แปลกจากเรา เห็นสัตว์ก็ไม่แปลกจากเรา เห็นต้นไม้มันก็ไม่แปลก เห็นคนทุกข์คนจนก็ไม่แปลกกัน เห็นคนร่ำรวยก็ไม่แปลกกัน เห็นคนดำคนขาวก็ไม่แปลกกัน เพราะสิ่งเหล่านี้มันตกอยู่ในสามัญลักษณะอันเดียวกัน คือ ลักษณะอันเดียวกัน

ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ ก็เรียกว่าผู้นั้นอยู่ที่ไหนก็สบาย จะได้มีพระพุทธเจ้า เทศน์โปรดเสมอเลยทีเดียว ถ้าผู้ไม่เข้าใจอย่างนี้ ไม่เข้าใจในเรื่องนี้ ก็ให้หนีไกลจาก จะฟังเทศน์กับอาจารย์อยู่เรื่อยไป เลยไม่รู้จักรัทธิธรรมะ

ที่พระบรมศาสดาของเราท่านตรัสว่า ตรัสรู้ธรรมนั้น ก็คือรู้ธรรมชาติ เหล่านี้แหละ ธรรมชาติที่มันเป็นอยู่นั้นแหละ ถ้าเราไม่รู้จักรัทธิธรรมชาติธรรมดานั้น พอเราเห็นเข้า เราก็อกระตือรือร้นตื่นเต้น มีความว่าเริงจนหลงอารมณ์ จึงมี โศกเศร้าเสียใจ เพราะหลงอารมณ์หลงธรรมชาติเหล่านี้แหละ เมื่อมัวหลงธรรมชาติ อันนี้ มันก็คือไม่รู้จักรัทธิธรรมะนั้นเอง

สมเด็จพระบรมศาสดาท่านทรงชี้ธรรมชาติ คือ ธรรมชาติหรือธรรมดาว่า มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น เกิดมาแล้วก็เปลี่ยนไป แปรไปแล้วดับไปเป็นธรรมดา จะเป็นตัวว่าสุขก็เหมือนกัน จะเป็นตัวว่าทุกข์ก็เหมือนกัน อย่างวัตถุที่เราปั้นขึ้น เช่น ถ้วย หม้อต่างๆ ทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อถูกปั้นขึ้นมา ก็เกิดจากเหตุจากปัจจัย คือความปรุงแต่งของเราขึ้นมาอีกทีหนึ่งเช่นกัน ครั้นได้ใช้ไป มันก็เก่าไป แตกไป สลายไป มลายไปได้ เพราะเป็นธรรมดาของมัน ต้นไม้ ภูเขา เกาะวัลย์ต่างๆ ก็เหมือนกัน ตลอดจนมนุษย์สัตว์เดียรฉานก็เหมือนกัน มีความเกิดขึ้นเป็นเบื้องต้น มีความแปรไปเป็นธรรมดาเช่นนั้น

เมื่อท่านอัญญาโกณฑัญญะท่านฟังเทศน์เป็นปฐมสาวกนั้น ท่านไม่ได้ เข้าใจอะไรมากมาย ท่านเข้าใจว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นเบื้องต้น แล้วมีความแปรไปเป็นธรรมดา แล้วผลที่สุดก็มีความดับเป็นธรรมดาของมัน เมื่อก่อนนี้ พระอัญญาโกณฑัญญะนั้นไม่เคยได้มีความนึกหรือความคิดอย่างนี้เลย หรืออีก นัยหนึ่งก็คือไม่เคยพิจารณาให้แจ่มแจ้งเลยสักครั้ง ฉะนั้น พระอัญญาโกณฑัญญะ จึงไม่ได้ปล่อยหรือไม่ได้วาง คือมีอุปาทานในขันธทั้งห้านี้อยู่ ต่อเมื่อได้มาฟังเทศน์ ของพระบรมศาสดาของเรา ขณะนั้นฟังมีพุทธภาวะเกิดขึ้น ได้มองเห็นธรรมว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่แน่นอน มันเป็นธรรมชาติหรือธรรมดานี้เอง ท่าน จึงบอกได้ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นเบื้องต้น แล้วมีความแปรไป สิ่ง

เหล่านี้ดับไปเป็นธรรมดา ธรรมชาติอันนี้มันเป็นอยู่อย่างนี้เสมอ ความเห็นของ พระอัญญาโกณฑัญญะในขณะที่ฟังนั้นเป็นความรู้สึกแปลก แปลกจากในอดีต หรือกาลก่อนที่ได้เคยพิจารณาма อันนี้รู้เท่าถึงดวงจิตจริงๆ เป็นได้ว่า “พุทธะ” คือผู้รู้เกิดขึ้นมาในเวลานั้น สมเด็จพระบรมศาสดาท่านทรงเรียกว่า พระอัญญา-โกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว

ดวงตาเห็นธรรมนั้น คือดวงตาเห็นอะไร คือดวงตาเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดเป็นเบื้องต้น ความแปรไปเป็นท่ามกลาง ความดับเป็นที่สุด สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็คือทั้งหมด จะเป็นรูปก็ช่าง จะเป็นนามก็ตาม สิ่งใดสิ่งหนึ่งครอบคลุมเลยทีเดียว ได้แก่ ธรรมชาติทั้งหมดเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะเป็นรูปธรรมก็ช่าง จะเป็นนามธรรม ก็ตาม เกิดขึ้นแล้ว ก็แปรดับไป อย่างตัวสกนธร่างกายของเราก็เหมือนกัน มัน เกิดแล้วก็แปรไปตามธรรมดาของมัน แล้วมันก็ดับไป

อย่างเด็กก็แปรจากเด็ก ดับจากเด็กมาเป็นหนุ่ม จากหนุ่มก็ดับไปเป็นแก่ จากแก่ก็ดับไปเป็นชรา จากชราก็ตาย ต้นไม้ ภูเขา เทวาลัย ก็เหมือนกัน เบื้องต้น ก็เหมือนกัน มันแปรไป แล้วก็แก่ไป สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ธรรมชาติเหล่านี้ เรียกว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความเห็นหรือความเข้าใจอันเกิดมาจากผู้รู้ในคราวที่นั่งฟังธรรม อยู่那儿 เข้าไปถึงใจของพระอัญญาโกณฑัญญะ จนเป็นเหตุให้ถอนตัวอุปธิหรือ อุปาทานออกจากสังขารทั้งหลายทั้งปวงนั้นได้ เป็นต้นว่า สักกายทิฐิ คืออาการ ที่ไม่ถือเนื้อถือตัวทั้งหลายนี้ เห็นตามสกนธร่างกายของเราแล้วก็ไม่เห็นว่าเป็นตัว เป็นตนของเรา เห็นชัดลงไปจนเป็นเหตุให้ถอนจากอุปาทานนั้น ไม่ถือตัวซึ่งเป็น สักกายทิฐิ และไม่มีความวิจิตร

เมื่อถอนอุปาทานออกมาจากความยึดมั่นถือมั่นแล้ว ก็ได้สงสยเลยใน ธรรมทั้งหลายหรือในความรู้ทั้งหลาย เข้าไปเห็นธรรมทั้งหลายเหล่านี้แล้วก็เปลี่ยนแปลง ไปเลยทีเดียว รู้ว่านี่ วิจิตรจก นี่ สลัปปตปรมาส การปฏิบัติของท่านนั้น แน่นแนวดตรงเข้าไป ไม่ได้เคลือบแคลงสงสัย ไม่ได้ลุ่มหรือไม่ได้คลำ ถึงแม้ว่า

สภณร่างกายมันจะเจ็บมันจะไข้เป็นไปอย่างใด ท่านก็ไม่ลู่ไม่คลำมัน ไม่ได้สงสัยเสียแล้ว การที่ไม่ได้สงสัยนี้ก็คือถอนอุปาทานออกมาแล้ว ถ้ามีอุปาทานอยู่ก็ต้องไปลู่ไปคลำในสภณร่างกายนี้ อาการลู่คลำในสภณร่างกายนี้เป็นสัลลพตปรามาส เมื่อถอนสักกายทิจิออกจากกายนี้ สัลลพตปรามาสก็หมดไป วิจิกิจฉาก็เลิก สัลลพตปรามาสก็เลิก ถ้ายังมีสัลลพตปรามาสอยู่ วิจิกิจฉาก็อยู่ อุปาทานก็ยังอยู่

อันนี้แสดงว่าธรรมะที่สมเด็จพระบรมศาสดาของเราท่านแสดงคราวนั้น พระอัญญาโกณฑัญญะฟังแล้วได้ดวงตาเห็นธรรม ดวงตาอันนั้นก็คือผู้รู้แจ้งนั่นเอง เรียกว่า ดวงตาเห็นธรรม คือเห็นธรรมหรือธรรมตาอันนี้เอง เมื่อเห็นชัดลงไปอย่างนี้ก็ถอนอุปาทานได้ ฉะนั้น การถอนอุปาทานได้นี้จึงรู้สึกว่ามันเกิดผู้รู้ขึ้นมาจริงๆ เมื่อก่อนก็รู้อยู่เหมือนกันแต่มันถอนอุปาทานไม่ได้ นั่นเรียกว่า ผู้รู้ธรรมอยู่แต่ไม่เห็นธรรม เห็นธรรมอยู่แต่ไม่เป็นธรรม เพราะไม่รู้ตามสภาวะของมัน ฉะนั้น พระบรมศาสดาท่านจึงตรัสว่า “อัญญาสิ อัญญาสิ ะตะโก โกณฑัญโญ, โกณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ รู้แล้วหนอ” รู้อะไรละ ท่านรู้อะไร ก็คือได้รู้ธรรมชาติที่มันเป็นอยู่นี้เอง

เราทั้งหลายมักหลงธรรมชาติ อย่างสภณร่างกายนี้ กายของเราขึ้นประกอบขึ้นด้วยดิน น้ำ ไฟ ลม มันก็เป็นธรรมชาติที่เรียกว่าวัตถุที่มองเห็นด้วยตา มันอยู่ด้วยอาหาร เจริญมา เจริญมา เจริญขึ้นมาแล้วก็แปรไป ถึงที่สุดมันก็ดับไปเช่นนั้น

ส่วนข้างในนั้น ผู้คุ้มครองอยู่ซึ่งกายนี้ ก็คือ วิญญาณ ผู้รู้นี้แหละ ผู้รู้ผู้เดียวนี้แหละ ถ้าไปรับทางตาก็คือจักขุวิญญาณ ถ้าไปรับทางหูก็เรียกโสต-วิญญาณ ถ้าไปรับทางจมูกก็เรียกฆานวิญญาณ ไปรับทางลิ้นก็เรียกชีวหาวิญญาณ ไปรับทางกายก็เรียกกายวิญญาณ รับทางจิตมโนนี้เรียกมโนวิญญาณ

ตัววิญญาณนี้ตัวเดียว เกิดขึ้นที่ไหนก็เรียกว่าผู้รู้ทั้งนั้น ไปรู้ทางตาก็คือเรียกไปอย่างหนึ่ง ไปรู้ทางหู จมูก ก็เรียกไปอย่างหนึ่ง รู้ที่ตา รู้ที่หู รู้ที่จมูก

รู้ที่ลิ้น รู้ที่กาย รู้ที่จิต มันก็ตัวผู้รู้อันเดียวนี้แหละ ผู้รู้อันเดียวนี้ไม่ใช่ผู้อื่น ตัวผู้รู้อันเดียวนี้เรียกว่าวิญญาณ ก็วิญญาณหกอย่างนี้แหละ ชื่อมันหกเฉยๆ คือ มันไปรู้อยู่ที่นั่นบ้างที่นี่บ้าง รู้ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างนี้แหละ ไปรู้ที่ตาบ้าง รู้ที่หูบ้าง รู้ที่จมูกบ้าง ที่ลิ้นบ้าง ที่กายบ้าง ที่จิตบ้าง เขาจึงเรียกว่าหก ความ เป็นจริงมันไม่มีหกหรอก มันไปรู้ในช่องทั้งหกเท่านั้นแหละ เพราะช่องทั้งหก มันเป็นประตูผ่านเข้ามาสู่ผู้รู้อันเดียว ผู้รู้ผู้เดียวสามารถจะรู้ไปทั่วถึงในทวารทั้งหก อย่างนี้ เราจะเรียกว่าวิญญาณหก

วิญญาณหกนี้แยกออกโดยปริยัติ ความเป็นจริงมีผู้รู้ผู้เดียวเท่านั้น รู้ทาง ตาก็ว่าอย่างหนึ่ง รู้ทางหูก็ว่าอย่างหนึ่ง รู้ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็ว่า อย่างหนึ่ง ความเป็นจริงก็คือคนผู้เดียวนี้เองแหละ วิญญาณคือผู้รู้ผู้เดียว คือ ดวงจิตของเรา ผู้รู้นี้แหละจะเป็นเหตุให้มีอำนาจสามารถรู้สภาวะหรือธรรมชาติ ตามเป็นจริง ถ้าตัวนี้ยังมีเครื่องปกปิดอยู่เมื่อใด รู้ันนี้ท่านเรียกว่า โมหธรรม คือ รู้ไปในทางที่ผิด รู้ผิด เห็นผิด ก็ตัววิญญาณตัวเดียวนี้แหละ ผู้รู้ตัวเดียวนี้เอง ไม่เป็นตัวอื่นอีก รู้ผิดเห็นผิด รู้ถูกเห็นถูก ก็ตัวเดียวนี้เอง เพราะเช่นนั้นท่านจึงว่า เป็นมิจฉาทิฐิ สัมมาทิฐิ ไม่มีสองตัว มีตัวเดียว ผิดก็เกิดขึ้นจากตัวเดียว ถูก ก็เกิดขึ้นจากตัวเดียว

เมื่อโมหะเกิดในทางที่ผิดก็เรียกว่า โมหะมันกำบัง ความรู้ันนี้มันก็ผิดไป เมื่อความรู้ผิด มันก็มีความเห็นผิด ดำริผิด การงานผิด เลี้ยงชีวิตผิด ผิดไปหมด เป็นมิจฉาทิฐิ คือความเห็นผิด ความเห็นชอบก็เกิดจากผู้รู้ผู้เดียว ถ้ามันชอบแล้ว ความไม่ชอบมันก็หายไป ถ้ามันถูกแล้ว ความผิดมันก็หายไป ฉะนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาท่านประพจน์หรือปฏิบัติอยู่นั้น ทรงทรมานสภณาร่างกายของท่าน ด้วยเรื่องอาหารการบริโภคต่างๆ จนร่างกายของท่านซูบผอมลงไป อย่างที่เรา เรียนมา ฟังมา แล้วท่านก็พิจารณาเข้าไป พิจารณาเข้าไป เข้าไป เข้าไป แล้วก็ ถอนออกมาได้ความรู้ว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายนี้ตรัสรู้ทางจิต เพราะกายนี้มัน

ไม่รู้จักอะไร ภายนี้จะให้มันกินก็ได้ จะไม่ให้มันกินก็ได้ ข้ามันทั้งเมื่อไรก็ได้ ภายนี้ฆ่าทั้งก็ได้

เมื่อท่านได้ความรู้แล้วว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายบำเพ็ญทางจิต การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทั้งหลายอยู่ที่รู้จิต เมื่อท่านมาพิจารณาถึงจิตของท่าน ท่านก็ได้อกจากการปฏิบัติธรรมกาย เมื่อท่านแสดงธรรมเรื่องกามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมณานุโยค ท่านจึงแสดงขึ้นอย่างชัดแจ้งเลยทีเดียว เพราะท่านได้เห็นแล้ว ธรรมเทศนาอันนี้มันจึงชัดในใจของพวกคนทั้งหลาย

กามสุขัลลิกานุโยค นั้น คือใจของเรามันลุ่มหลงอยู่ในความสุข ลุ่มหลงอยู่ในความสบาย ลุ่มหลงอยู่ในความดีใจ ลุ่มหลงว่าเราดี ว่าเราเลิศ เราประเสริฐ อาศัยอยู่ในความสุขนี้ อันนี้ก็ไม่ใช้หนทางที่บรรพชิตจะพึงเดินเข้าไป เพราะมันเป็นกามสุขัลลิกานุโยค ส่วนอาการที่ไม่พอใจ อาการที่เป็นทุกข์ใจ อาการที่ไม่ชอบใจ อาการที่กริ้วที่โกรธ อันนี้ก็เป็นอตตกิลมณานุโยค ไม่ได้เกิดประโยชน์อะไร ธรรมสองอย่างนั้น ท่านจึงว่า ไม่ใช่หนทางของบรรพชิตจะพึงเดิน

คำว่า “หนทาง” นั่นก็คือ อาการที่มันดีใจหรือเสียใจที่เกิดขึ้นมา คำว่า “ผู้เดินทาง” นั่นก็คือ ตัวผู้รู้ของเรานั้นแหละ ไม่ควรเดินไปในอาการที่มันดีใจหรือเสียใจนั้น ผู้เดินทางของเราก็คือตัวจิตนี้เอง ทางนั้นเรียกว่าอาการ ผู้เดินทางก็คือดวงจิต ถ้าดีใจ ก็ไปยึดเอาความดีใจเอาไว้ด้วย นี่เป็นกามสุขัลลิกานุโยค ถ้าหากว่าอารมณ์ที่ไม่ดีไม่ชอบใจ เราก็เข้าไปยึดหมายอุปาทานว่าไม่ดีใจไม่ชอบใจ นี่ก็เรียกว่ามันเข้าไปเดินในทางอันนี้ เป็นอตตกิลมณานุโยค นี่ก็ไม่ดี ข้างนี้ก็สุข ข้างนี้ก็ทุกข์

ท่านจึงว่า กามสุขัลลิกานุโยค และอตตกิลมณานุโยค ทางสองอย่างนี้ ไม่ใช่ทางของสมณะ เป็นธรรมของชาวบ้าน ชาวบ้านเขาหาสิ่งที่เป็นสุขสนุกสนาน อันเกิดทุกข์ไม่สบาย เราไม่ชอบ ฉะนั้น พวกชาวมนุษย์โลกทั้งหลาย จึงไปอาศัยความสุขและทุกข์ สับเปลี่ยนกันอยู่อย่างนั้น ความสุขทุกข์นั้นแหละก็คือทางเดิน

สายโลกละ มันมีสุขแล้วก็มีทุกข์ มีทุกข์แล้วก็มีสุข ของเหล่านี้เป็นของไม่แน่นอน ประปนกันไปอยู่ตลอดจนปลายทาง ฉะนั้น มันจึงเป็นธรรมของบุคคลที่ลุ่มหลงอยู่ในโลก ผู้ที่ไม่สงบ ผู้สงบนั้นท่านไม่เดินทางนั้น แต่ว่าทางนั้นท่านก็เห็น

อาการที่สุขท่านก็เห็น อาการทุกข์ท่านก็เห็น แต่ท่านไม่มีอุปาทาน ยึดแน่นแนกกับมัน ไม่เอาจริงจังกับมัน ท่านไม่เดิน แต่ท่านรู้ รู้หนทางของมัน อาการใดที่ไม่ชอบใจเกิดขึ้นมา นั่นก็เป็นหนทาง ท่านก็เห็นเหมือนกัน แต่ท่านไม่เดินตามมันไป ท่านไม่มันหมายมัน ไม่มีอุปาทานกับมัน ท่านก็เห็นทางเหมือนกัน แต่ว่าท่านไม่เดิน นี่เรียกว่าท่านผู้เห็นทาง

ผู้สงบแล้วก็เห็นทางที่ไม่สงบ จึงเป็นผู้สงบอยู่ได้ ทางที่เป็นสุขหรือทางที่เสียใจทางที่ดีใจ ล้วนแต่เป็นทางที่ผิดทั้งนั้น ท่านผู้รู้ทั้งหลายท่านก็รู้จัก รู้อยู่ มันเกิดกับท่านอยู่เหมือนกัน แต่ท่านไม่เอาจริงเอาจังกับมัน ปล่อยมันไป วางมันไป ละมันไป

ท่านผู้สงบแล้วคือสงบจากอะไร สงบจากความดีใจ สงบจากความเสียใจ สงบจากความสุข สงบจากความทุกข์ สุขทุกข์นั้นไม่มีหรือมีอยู่แต่ไม่มีในใจ ก่อนจะมีในใจนั้น ใจก็เป็นผู้รู้เสียแล้ว เป็นผู้รู้จักชอบเสียแล้ว รู้ดีเสียแล้ว อาการสุขก็เกิดขึ้นได้ แต่ก็ไม่ได้หมายถึงสุข อาการทุกข์ก็เกิดขึ้นที่นั่น แต่ก็ไม่ได้หมายถึงทุกข์ นั่นถ้ารู้อย่างนี้เรียกว่ามีความเห็นชอบ

นี่ถ้าท่านไม่ยึดไม่หมาย ท่านก็ปล่อย ความสุขความทุกข์เป็นธรรมชาติ ธรรมชาติหรือธรรมดามันเป็นเช่นนั้น ถ้าเรารู้เท่าแล้ว สุขหรือทุกข์มันเป็นโมฆะ ไม่มีความหมายกับใคร ไม่มีความหมายกับจิตของพระอริยเจ้าทั้งหลายผู้เข้าไปถึงแล้ว มันมีอยู่แต่ไม่มีความหมาย ท่านรับทราบไว้เฉยๆ รับทราบไว้ว่าสุขหรือทุกข์ ร้อนหรือเย็น ท่านรับทราบอยู่ ไม่ใช่ว่าท่านไม่รับทราบ

สมเด็จพระบรมศาสดาท่านจึงตรัสว่า พระอรหันต์ทั้งหลายนั้นไกลจากกิเลส ความเป็นจริงแล้ว ไม่ใช่ว่าท่านจะไกลไปไหน ไม่ใช่ว่าท่านจะหนีไปจากกิเลส

ไม่ใช่ว่ากิเลสจะหนีไปจากท่าน มันมีอยู่อย่างนั้นแหละ มีอยู่อย่างนั้น ท่านจึงเปรียบเหมือนกับน้ำกับใบบัว ใบบัวก็อยู่กับน้ำ น้ำก็อยู่กับใบบัว ถึงแม้ใบบัวกับน้ำจะอยู่ด้วยกันก็จริง เมื่อน้ำกระเด็นขึ้นมาบนใบบัว น้ำก็กลิ้งถูกกันอยู่เหมือนกัน แต่น้ำไม่สามารถซึมซาบเข้าไปในใบบัวได้

กิเลสทั้งหลายก็เปรียบเหมือนน้ำ จิตของผู้ประพาศปฏิบัติก็คือใบบัว ถูกกันอยู่ ไม่หนีไป แต่ทำไมไม่ซึมซาบเข้าไป จิตของพระโยคาวจรเจ้าผู้ปฏิบัติก็เหมือนกัน ไม่ได้หนีไปไหน อยู่ทีนั้นแหละ ความดีมาก็รู้ ความชั่วมาก็รู้ ความสุขมาก็รู้ ความทุกข์มาก็รู้ ความชอบมาก็รู้ ความไม่ชอบมาก็รู้ รู้หมด รู้หมดอยู่ที่นั่น แต่ว่าท่านรับทราบไว้เฉยๆ มันไม่ได้เข้าไปในจิตของท่าน เรียกว่าไม่มีอุปาทาน เป็นผู้รับทราบไว้เรื่อยๆ เรื่อยๆ ไป

อาการที่ท่านรับทราบไว้นั้นก็อย่างที่ภาษาเราว่า รับทราบไว้ วางใจเป็นกลางๆ วางใจเป็นกลางตามภาษาสามัญว่ารับทราบไว้ คือไม่ไปแตะไปต้อง รับทราบไว้เฉยๆ อาการเช่นนี้ เหล่านี้มีอยู่ตลอดเวลาตลอดเวลา เพราะสิ่งเหล่านี้มันมีอยู่ในโลก มันมีโลก พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสรู้อยู่ในโลก ท่านเอาอาการของโลกนี้ไปพิจารณา ถ้าท่านไม่ได้พิจารณาโลก ก็ไม่เห็นโลก ท่านก็จะอยู่เหนือโลกไม่ได้

ฉะนั้น องค์พระบรมครูของเราตรัสรู้ด้วยเอาเรื่องของโลกนี้แหละ มารู้เท่าโลกนี้เอง โลกก็ยังอยู่อย่างนั้น สรรเสริญก็มี นินทาก็มี ลาภก็มี เสื่อมลาภก็มี ยศก็มี เสื่อมยศก็มี สุขทุกข์ก็มี ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็ไม่มีอะไรจะตรัสรู้ เมื่อท่านตรัสรู้ตามเป็นจริงแล้ว คือรู้โลกนี้ โลกธรรม ธรรมอันครอบงำสัตว์โลกอยู่ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามธรรม ครอบหัวใจสัตว์ ครอบหัวใจคน มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ เป็นของโลก

ถ้าหากว่าใจมนุษย์ทั้งหลายเป็นไปตามอำนาจสุข ทุกข์ นินทา เป็นไปตามอำนาจมัน นั่นแหละคือโลก ท่านจึงเรียกว่า โลกธรรม **โลกธรรมเป็นธรรมอันหนึ่ง ทำให้มองไม่เห็นทางมรรคแปดที่จะเดินไปหาทางพ้นทุกข์นั้น** มีแต่โลกท่วมหัวอยู่ที่นี่ ชื่อว่าสัตว์โลกเป็นไปตามธรรม ธรรมนั้นมันให้สัตว์เป็นโลก โลก

ก็เดินไปตามธรรมนั้น มันจึงเป็นโลกธรรม ผู้อยู่ในโลกธรรมคือเป็นสัตว์โลก วุ่นวายอยู่ตลอดเวลาตลอดกาลตลอดเวลา

ฉะนั้น ในการประพจน์หรือปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ท่านจึงสอนว่า ให้เจริญมรรคคือตัวปัญญา รวมแล้วคือปฏิบัติศีลให้มันยิ่ง สมภาวิให้มันยิ่ง ปัญญาให้มันยิ่ง นี่คือเครื่องทำลายโลก นี่...หนทางเดินเข้าไปทำลายโลก โลกมันอยู่ที่ไหนล่ะที่นี่ โลกมันอยู่ที่ใจของสัตว์ที่ลุ่มหลงนั่นแหละ อาการที่มันติดลาม ติดยศ ติดสรรเสริญ ติดสุข ติดทุกข์ นั่นแหละ เมื่อมีอยู่ในใจเมื่อใด ใจก็เป็นโลก เมื่อใจเป็นโลก อยู่ที่ไหนโลกก็อยู่ที่นั่นแหละ

ต้นเหตุที่โลกจะเกิดขึ้นมา ก็เกิดจากความอยาก ถ้าดับความอยาก ก็คือดับโลก ความอยากเป็นบ่อเกิดของโลกทั้งหลาย ฉะนั้น เมื่อเรามาประพจน์หรือปฏิบัติแล้ว เราจึงเดินทางศีล สมภาวิ ปัญญา นี่ท่านว่า **โลกธรรมแปดและมรรคแปดเป็นของคู่กัน** ทำอย่างไรจึงเป็นของคู่กัน ถ้าหากว่าเราพูดทางปริยัติของเราแล้ว ก็พูดได้ว่า ลาม เลื่อมลาม ยศ เลื่อมยศ สรรเสริญ นิินหา สุข ทุกข์ นี่ก็แปดอย่างในทางโลก ส่วนในทางธรรมก็มีมรรคแปด สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ รวมแล้วก็แปดอย่างเหมือนกัน

ทางสองแปด* นี่นะมันอยู่ที่เดียวกัน ไม่ได้อยู่คนละที่ พวกยินดีในลาม ยศ สรรเสริญ ก็อยู่ในใจนี้ ใจผู้รู้นี้ แต่ผู้รู้นี้มีเครื่องปกปิดเอาไว้จึงให้รู้ผิดไป มันก็เลยเป็นโลก ผู้รู้นี้ยังไม่มีพุทธภาวะเกิดขึ้นมา จึงถอนตัวออกไม่ได้ จิตใจขณะนี้ก็เลยเป็นโลก

* ทางสองแปด หมายถึง โลกธรรมแปด และมรรคมืองค์แปด

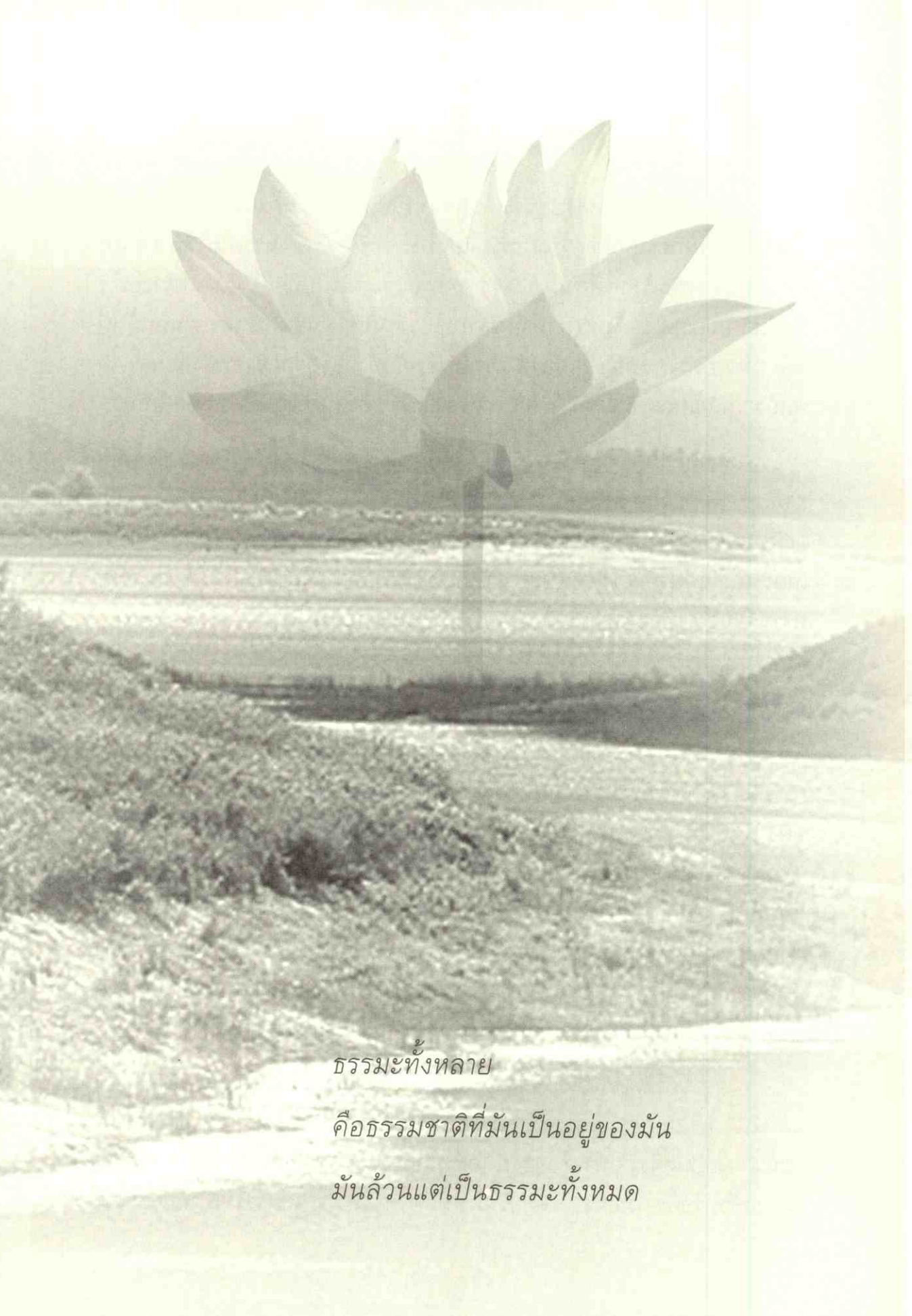

เมื่อเราได้มาปฏิบัติ มาทำศีล ทำสมาธิ ทำปัญญา ก็คือ เอากาย เอาวาจา เอาใจนี้มาประพฤติปฏิบัติที่โลกธรรมมันแฝงอยู่นี้แหละ ที่มันยินดีในลาภ ในยศ ในสรรเสริญ ในสุข ในทุกข์นี้แหละ มาทำลงที่เดียวกัน ถ้าเมื่อเราได้มาทำลงที่เดียวกันนี้ ก็เลยเห็นกัน เห็นโลกเห็นธรรมมันขวางกันเลยทีเดียว ไม่มีลาภก็คิดอยากได้ลาภ มียศก็ติดยศ มีสรรเสริญก็ติดสรรเสริญ มีสุขก็ติดสุข มีทุกข์ก็ติดทุกข์ มีนินทาก็ติดนินทา **ถ้าเรามาปฏิบัติลงที่ใจของเรา มันก็จะได้เห็นโลกเห็นธรรมชัด**

ฉะนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาจึงตรัสว่า “**ดูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันน่าตระการดุจราชรถ อันพวกคนเขลาทั้งหลายขลุกอยู่หมกอยู่ แต่ผู้รู้หาซึ้งอยู่ไม่**” ไม่ใช่ว่าท่านให้ไปดูโลกทั้งโลก หรือทั้งประเทศ ไม่ใช่อย่างนั้น ให้ดูจิตที่มันอาศัยโลกเป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ที่ไหน ทำอะไร ก็ให้ดูโลกอยู่เสมอ

ให้ดูจิต พิจารณาถึงโลก เพราะโลกมันเกิดขึ้นอยู่ที่ใจ ความอยากเกิดที่ไหนโลกก็เกิดที่นั่น เพราะความอยากเป็นบ่อเกิดของโลก ถ้าดับความอยากก็คือดับโลก มันเป็นเรื่องอย่างนี้ ฉะนั้น เมื่อเรามาปฏิบัติแล้ว มาเจริญมรรค มา นั่งสมาธิ อยากให้มันสงบ มันก็ไม่สงบ ไม่อยากให้มันนึกคิด มันก็นึกคิด เพราะไปนั่งใส่รังมดแดง รังมดอยู่ที่นั่นก็เอากันไปนั่งทับมันอย่างนั้น มันก็กัดเอาสิ ใจของเรามันเป็นโลกอยู่ มาปฏิบัติมันก็เกิดโลกขึ้นมาเลย ความดีใจ ความเสียใจ ความวุ่นวาย ความเดือดร้อนก็เกิดขึ้นมาทันที เพราะอะไรละ เพราะเราไม่บรรลุถึงธรรม เพราะใจเราเป็นอยู่อย่างนี้

ผู้ประพฤติปฏิบัติไม่ได้ ก็เพราะทนโลกธรรมไม่ได้ จึงไม่ได้พิจารณา ฉะนั้น จึงเหมือนกันกับเราไปนั่งในรังมดแดงนั่นแหละ ก็มดมันอยู่ที่นั่น ไปนั่งที่บ้านของมัน มันก็กัดเอานะสิ ถ้ามันกัดเรา เราจะทำอย่างไรละ เราก็หาวิธีทำลายมันเสีย เอายามากันมัน กลบมันเสีย เอาไฟมาเผามันเสีย หรือทำให้หนีจากที่นั่นเสีย นี่คือการปฏิบัติ แต่ผู้ปฏิบัติบางคนไม่ได้คิดอย่างนั้น ถ้ามันไม่สบายก็ไปกับมันเลย มันว่าสบายก็ไปกับมันเลย ไปกับลาภ ยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ ไปกับมันเลย ไม่พากันระงับเหล่านี้ ดังนั้น มันจึงเป็นโลก

ธรรมะทั้งหลาย

คือธรรมชาติที่มันเป็นอยู่ของมัน

มันล้วนแต่เป็นธรรมะทั้งหมด

ฉะนั้น ผู้ที่ทดลองปฏิบัติแล้วพูดว่าปฏิบัติไม่ได้ ไปไม่ได้ ไปไม่ไหว ก็คือเราไม่ได้พยายามนั่นเอง โลกธรรมแปดประการนี้ มันข่มมรรคไม่ให้เกิดขึ้นมา จะพยายามอดทนรักษาศีลไม่ได้ จะอดทนพิจารณามันไปอีกก็ไม่ได้ เพราะอะไร ก็เหมือนกับบุรุษที่ไปนั่งทับรังมดแดง ทำอะไรก็ไม่ได้ มันกัด มันไต่ มันนั่นมันนี่ อยู่ วุ่นวายต่างๆ นานา แต่ไม่สามารถกำจัดภัยทั้งหลายออกจากที่นั่งของเรา ก็ทนนั่งอยู่นั่นแหละ จันใด นี่ก็เช่นกันจันนั้น เพราะสิ่งเหล่านี้มันเป็นปฏิปักษ์กัน

ฉะนั้น โลกธรรมมันจึงอยู่ที่ใจ เมื่อมาทำใจจะให้มันสงบ มันก็เลยพลุ่งขึ้นมาทันที เพราะมันอยู่ที่นั่น เมื่อใจเป็นโมหะเมื่อใดมันก็เป็นความมืดอยู่ที่นั่น เมื่อใดที่โมหะมันจางไป มันก็รู้ขึ้นที่นั่น ได้ความรู้ว่า **ความรู้กับความหลงนั้นมันเกิดขึ้นอยู่ที่เดียวกัน เมื่อความหลงเกิดขึ้นมาแล้ว ความรู้ก็เข้าไปไม่ได้ มันระงับความรู้ไว้เสีย เมื่อความรู้เกิดขึ้นมาแล้ว ความหลงก็อยู่ไม่ได้**

ฉะนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาท่านจึงให้ปฏิบัติที่ใจ มันเกิดอยู่ที่ใจ โลกธรรมแปดประการมันอยู่ที่นั่น มรรคแปดประการที่เจริญขึ้นมาได้ก็เพราะเรามาพิจารณาด้วยสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ด้วยญาณ ทั้งหลายทั้งปวง การทำความเพียรกรรมฐานนั้นก็ช่วยข่มลงไปเสียจนความโลภ ความโกรธ ความหลง ในลาภ ยศ สรรเสริญ เหล่านี้เบาออกไป เมื่อมันเบาออกไปแล้วเราก็รู้จัก เมื่อมีลาภ มียศ มีสรรเสริญ มีนิมนทา มีสุข มีทุกข์ มากระทบ เราก็รู้จัก เพราะโลกอยู่กับเรา เราอยู่ในโลก อยู่ในลาภ ยศ สรรเสริญ สุขอย่างนี้ เมื่อเราอยู่เราก็อยู่กับมัน ก็เหมือนกับเราเข้าไปอยู่ในเรือน เวลาเข้าไปในเรือน เราก็รู้จักว่าเข้าไปประตูไปในเรือน เมื่อเวลาเราออกจากเรือน เราก็มีความรู้สึกที่เราออกจากเรือน ได้ความสว่าง ไม่มีมืดเหมือนอยู่ในเรือน

อาการที่จิตเข้าไปหาโลกมันก็เป็นอย่างนั้น อาการที่จิตทำลายโลกธรรมแล้วนั้น หรือโลกธรรมต่างจากใจแล้วนั้น ก็เหมือนกันกับเราออกจากเรือนมา ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติจึงรู้เฉพาะตัวของตัวเองว่าโลกธรรมมันหายแล้วหรือยัง มรรคมันเจริญแล้วหรือยัง เมื่อมรรคเจริญขึ้นมาได้เท่าใด มันก็ฆ่าโลกธรรมเท่านั้น มันจะ

ฆ่าโลกธรรม เบียดเบียนโลกธรรมเรื่อยๆ ไป ผลที่สุดแล้วมรรคจะกล้าขึ้นมา คือความเห็นชอบ ปัญญาความเห็นชอบกล้าขึ้นมา ความเห็นผิดไม่ชอบมันก็หายไป ผลที่สุดมรรคก็ฆ่ากิเลส แต่ถ้ามรรคอ่อน กิเลสก็ฆ่ามรรค มีสองอย่างเท่านั้นแหละ ความเห็นผิดและความเห็นถูก มีสองอย่างนี้เท่านั้น

ความเห็นผิดก็มีวิธีการของมันเช่นกัน ความเห็นผิดนี้มันก็มีปัญญาเหมือนกัน แต่มันมีปัญญาในทางที่ผิด ถ้าผู้ปฏิบัติมีความเห็นถูกเห็นผิดแย่งกันไป ผู้ปฏิบัตินั้นก็เลยคล้ายกับคนสองคน คือโลกกับธรรม โลกกับธรรมนี้มันแย่งกันไปเถียงกันไปเช่นนั้น แย่งกันไปเถียงกันไป

เมื่อใดที่เราพิจารณาดูจะเห็นมันแย่งกันไปตลอดกาลตลอดเวลา จนกว่าจะรู้ถึงไหน ถึงวิปัสสนา แต่บางทีมันก็เอาวิปัสสนา^{*} ขึ้นมา หมายความว่า เมื่อเราพากันพยายามสร้างคุณงามความดี ความบริสุทธิ์ พอไปเห็นความดีขึ้นมาก็ไปติดความดีอยู่อีก อาการที่ไปติดความดี ไปยึดความดีนี้ ก็เป็นวิปัสสนาอีกนั่นแหละ เป็นปัญญาของกิเลสนั่น บางคนก็ไปติดความดีอยู่ มีความบริสุทธิ์ ก็ไปติดความบริสุทธิ์ มีความรู้ก็ติดความรู้อย่างนี้ อาการที่ไปยึดมันหมายมั่นในความรู้นี้อีก ในความบริสุทธิ์นี้อีก อันนั้นก็เป็นวิปัสสนาแทรกเข้ามาอีก

ฉะนั้น เมื่อเจริญวิปัสสนาถึงขั้นนี้ให้ระวัง ระวังวิปัสสนูปกิเลส เพราะมันใกล้กันที่สุดจนเราจะไม่รู้ตัว แต่ถ้าหากมีความรู้ถูกต้องแล้ว เราจะเห็นทั้งสองอย่างได้ชัดเจน ถ้าเป็นวิปัสสนุแล้ว มันจะมีความทุกข์ขึ้นมาเป็นบางครั้ง ถ้าหาก

* วิปัสสนุ ย่อมาจาก วิปัสสนูปกิเลส อุปกิเลสแห่งวิปัสสนา สภาพน่าชื่นชม แต่ที่แท้เป็นโทษ เครื่องเศร้าหมองแห่งวิปัสสนา ซึ่งเกิดแก่ผู้ได้วิปัสสนาอ่อนๆ ทำให้เข้าใจผิดว่าตนบรรลุมรรคผลแล้ว จึงไม่ดำเนินก้าวหน้าต่อไปในวิปัสสนาญาณ มี ๑๐ คือ ๑. โอภาส-แสงสว่าง ๒. ปีติ-ความอิ่มใจ ๓. ญาณ-ความรู้ ๔. ปัสสัทธิ-ความสงบกายและจิต ๕. สุข-ความสบายกายสบายจิต ๖. อธิโมกข์-ความน้อมใจเชื่อ ๗. ปัสคากะ-ความเพียรที่พอดี ๘. อุပ္ปฐฐาน-สติชัด ๙. อุเบกขา-ความวางจิตเป็นกลาง ๑๐. นิกันติ-ความพอใจ

เป็นวิปัสสนาจริงๆ แล้ว ก็จะรับทุกข์ระบับสุข ทุกข์นี้เป็นผลที่เกิดขึ้นมา เราจะรู้เองด้วยตัวของเรา

ฉะนั้น การปฏิบัติท่านจึงให้อวดทน บางคนมาปฏิบัติไม่ อยากให้มันเป็น อย่างนั้นอย่างนี้ ไม่อยากให้มันมีอะไรเกิดขึ้น ไม่อยากให้มันเดือดร้อน แต่มันก็เดือดร้อนเพราะของเก่ามันมี เราต้องพยายามระบับความเดือดร้อนด้วยความเดือดร้อนที่มีอยู่นั่นเอง พระท่านว่า ถ้าหากปฏิบัติแล้วเกิดความเดือดร้อน นั่นถูก ถูกแล้วถ้าหากมันไม่เดือดร้อน ถ้าปฏิบัติแล้วไม่เดือดร้อน ไม่ถูก ถ้ากินสบาย นอนสบาย อยากจะไปไหนก็ไปตามเรื่อง อยากจะพูดอะไรก็พูดตามเรื่อง อยากทำตามใจมันทุกอย่างนั้น มันไม่ถูก

ฉะนั้น ธรรมะคำสั่งสอนของพระศาสดาท่านว่า ชัด ชัดอะไร โลกุตระ ชัดโลกียะ ความเห็นชอบชัดความเห็นผิด ความบริสุทธิ์ชัดความไม่บริสุทธิ์ เรื่อยไป ฉะนั้นจึงมีอุปายที่ตามตำรากล่าวว่า สมเด็จพระบรมศาสดาก่อนตรัสรู้ นั้น ท่านไปรับข้าวจากนางสุชาดา เมื่อท่านทรงฉันเสร็จแล้ว ก็ทรงลอยถาดลงในน้ำ ธรรมดาน้ำมันไหลลง ท่านได้ทรงอธิษฐานจิตว่า ถ้าหากว่าจะได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ขอให้ถาดนี้ไหลลอยไปเหนือน้ำ

ความจริงถาดก็คือความเห็นชอบของพระองค์ท่านนั่นแหละ ผู้รู้หรือพุทธภาวะของท่านที่เกิดขึ้นมาจากการพิจารณาแล้วนั้น ไม่ได้ปล่อยตามใจของสัตว์ แต่ไหลขึ้นไปทวนกระแสใจของท่าน ทวนขึ้นไปหมดทุกอย่าง ไม่ได้ไปพึ่งเสียงใคร ฉะนั้น พระธรรมเทศนาของพระองค์จึงทวนใจของพวกเราจนทุกวันนี้

โลก ท่านก็ว่าไม่ให้โลก โกรธ ท่านก็ว่าไม่ให้โกรธ ให้ทำลายมัน อยากหลง ก็ไม่ให้หลง ให้ทำลายมัน มีแต่เรื่องทำลายมันอย่างเดียว ฉะนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาของเราจึงทรงเชื่อแน่ว่า จิตของท่านนั้นทวนกระแสขึ้นไปนั่นเอง มันทวนสัตว์โลกหมด ทวนกระแสสัตว์โลก สิ่งที่ว่าสภณาร่างกายสวย ท่านว่าไม่สวย โลกว่าอันสภณาร่างกายเป็นของเรา ท่านว่าไม่ใช่ของเรา อันนี้ว่าเป็นแก่น

เป็นสาร ท่านว่าไม่เป็นแก่นเป็นสาร ความเห็นชอบอย่างนี้เหนือสัตว์โลกขึ้นไป สัตว์โลกนั้นตามลงมากับน้ำ

ต่อมาท่านได้รับหย้าคาจากโสตถิยะพราหมณ์แปดกำมือ ท่านทรงทำ อธิษฐานเป็นบัลลังก์เพื่อนั่งสมาธิว่า ถ้าไม่ตรัสรู้จะไม่ทรงลุกขึ้น แล้วท่านก็ตรัสรู้ ที่ตรงนี้

ถ้าจะกล่าวเป็นธรรมาธิษฐานแล้ว หย้าคาก็คือโลกธรรมแปดนี้แหละ มีลาภ เลื่อมลาภ มียศ เลื่อมยศ มีสุข มีทุกข์ สรรเสริญ นินทา เหล่านี้แหละ โลกธรรมแปดประการ หย้าคาแปดกำมือ ฟังแต่ชื่อมันซิ หย้าคา “คา” คาอะไร

นักบวชของเราเมื่อบวชเข้ามาก็ “คา” สิ่งเหล่านี้แหละ มาคาลาภ มาคา สรรเสริญ มาคาทุกข์ โลกทั้งหลายมาคาอยู่ที่นั่นหมด

สมเด็จพระศาสดาจึงทรงอธิษฐานเป็นบัลลังก์ นั่งทับลงไปด้วยสมาธิธรรม อาการที่นั่งทับคือสมาธิ นั่งทับคือจิตของท่านเหนือกว่าโลกธรรม จิตในขณะนั้น เป็นโลกุตระธรรมทับโลกียธรรมไว้ แต่ก็ยังเกิดเป็นมารต่างๆ นานามาหลอกล่อ ซึ่งความจริงก็เป็นอาการของจิตนั่นเอง จนกระทั่งท่านได้ตรัสรู้ธรรม ก็ได้ชนะมาร ในที่นั้น

ชนะ คือชนะโลกนี้เอง ไม่ใช่ชนะอะไรอื่นไกล ฉะนั้น ท่านจึงทรงเจริญ มรรคในที่นั้น มรรคจึงฆ่าโลกธรรมทั้งหลายเหล่านั้น

ผู้ประพฤติหรือผู้ปฏิบัติของเราทุกวันนี้ นั้น ศรัทธามั่นน้อย พอปฏิบัติ ได้ปีสองปี เดือนสองเดือนก็อยากจะได้ อยากไปไวๆ ไม่รู้จักนึกบ้างเลยว่า พระพุทธเจ้าของเรานั้น ท่านทรงสร้างบารมีของท่านมานานแสนนานเพียงใด แล้ว ท่านยังต้องมาต่อสู้อยู่ในพระชาติสุดท้ายอยู่อีกถึงหกปี ฉะนั้น ท่านจึงทรงตั้งนัย พระนวกะว่า จะต้องอยู่ฝึกอบรมกับพระอุปัชฌาย์อย่างน้อยห้าพรรษา

ผู้ศึกษาเล่าเรียน ผู้ปฏิบัติที่มีปัญญาตรวจค้น มีศรัทธาจริงๆ ผู้บากบั่นพยายามตลอดทำพรหมชา นี่ก็เรียกว่าใช้ได้ แต่ให้ปฏิบัติจริงๆ นะ ไม่ใช่ว่าอยู่เฉยๆ ถ้าเราพยายามทำจริงๆ ได้ทำพรหมชาแล้วจะรู้ว่า คุณค่าของพระพุทโธวาทที่สมเด็จพระบรมศาสดาท่านบัญญัติไว้นั้นเป็นเช่นไร จะารู้จัก ทำพรหมชาคือคนใช้ได้ จิตใจก็ใช้ได้ อะไรก็พอเป็นพอไปแล้วแน่นอน ฉะนั้น อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นพระอริยบุคคลขั้นแรก แต่ทว่าต้องไม่ใช่ทำพรหมชาแต่อายุเท่านั้น ต้องเป็นทำพรหมชาในจิตด้วย

ผู้ปฏิบัติเข้าถึงจิตใจเช่นนี้ จะมีความกลัวความละอายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งในที่มืดและที่แจ้ง เพราะเข้าถึงพระพุทเจ้าแล้ว อาศัยพระธรรม อาศัยพระสงฆ์แล้ว มีพระพุทเจ้าเป็นที่พึ่ง มีพระธรรมเป็นที่พึ่ง มีพระสงฆ์เป็นที่พึ่งแล้ว ถ้าพึ่งพระพุทเจ้าจริงๆ ก็ต้องเห็นพระพุทเจ้า ต้องเห็นพระธรรม ต้องเห็นพระสงฆ์ ถ้าเราขอพึ่งท่าน ขอพึ่งพระพุท พึ่งพระธรรม พึ่งพระสงฆ์ แล้วเรายังไม่เห็นท่านนั้นจะเป็นประโยชน์อะไร ถ้าเราขอพึ่งท่านก็ต้องรู้จักท่าน จะรู้จักแต่กายท่านนั้นยังไม่พอ ต้องรู้จักด้วยใจจึงจะใช้ได้

ถ้าเข้าใจถึงแล้วจึงจะรู้ว่า พระพุทเจ้าเป็นอย่างนี้ พระธรรมเป็นอย่างนี้ พระสงฆ์เป็นอย่างนี้ พระพุทเจ้าเป็นรูปลักษณะอาการอย่างนั้นอย่างนั้น พระธรรมก็เช่นเดียวกัน จึงจะได้เป็นที่พึ่งของเรา เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดอยู่ที่จิตของเรา จะไปอยู่ที่ไหนก็ตาม มีพระพุท มีพระธรรม มีพระสงฆ์อยู่เรื่อยไปในจิตผู้หนึ่ง ฉะนั้น ผู้หนึ่งจึงไม่กล้ากระทำความ

พระอริยบุคคลขั้นแรกท่านจึงไม่เข้าไปสู่อบาย ตรงแนวแน่ไปเลย ไม่มีชาติที่แปดเกิดขึ้น เพราะอะไร เพราะมันแน่นอนแล้วนะสิ มันแน่นอนแล้ว เมื่อเข้าหนทางก็ไม่ได้สงสัย ที่นี้ค่อยเคลื่อนไป ไม่ได้มีความสงสัย ไม่ถึงวันใดก็ต้องถึงวันหนึ่ง จะให้กลับมาทำบาปทำกรรมด้วยกายด้วยวาจาอีกไม่มี พ้นจากความเดือดร้อนที่จะเป็นนรกแล้ว ฉะนั้น ท่านจึงว่าอริยบุคคลพ้นอบายภูมิ จิตก็ไม่ไปถึงอบาย ไม่ไปสู่อบาย จึงเป็นผู้ไม่กลับ คือไม่กลับมาทำชั่ว ใจนั้นทำความชั่วไม่ได้อีก

อันนี้จะได้เห็นเองว่าใจมันทำไม่ได้ ก็แปลว่ามันเปลี่ยนไป เป็นอริยชาติไปแล้ว มันกลับมาไม่ได้แล้ว มันเปลี่ยนไปชาตินี้เอง เรื่องเหล่านี้จะรู้จักเฉพาะเจ้าของเอง

ผู้ประพฤติกปฏิบัติธรรมที่ยังไม่ได้เห็นธรรม เมื่อได้ยินอย่างนี้ อาจคิดว่าการรู้ธรรม การเห็นธรรม การปฏิบัติธรรมเช่นนั้นจะเป็นไปได้ได้อย่างไร เป็นการยากอยู่ เรื่องเหล่านี้่นะก็คือธรรมชาติธรรมดาที่มันเป็นอยู่นี้แหละ บางทีเรามีความสุขใจ บางทีเรามีความทุกข์ใจ มีความดีใจ มีความเสียใจ เพราะอะไร เพราะอะไรไม่รู้ธรรม เพราะไม่เห็นธรรม ไม่รู้ธรรมชาติ ไม่เห็นธรรมชาติ คือธรรมชาติมันเป็นของมันเช่นนั้นเรื่อย ๆ ทั้งกายและจิต คือรูปและนาม

ฉะนั้น พระบรมศาสดาท่านจึงไม่หมายชั้นห้า วางชั้นห้า เลิกชั้นห้า ละชั้นห้า ที่ละมันไม่ได้เพราะอะไร เพราะไม่เห็นมัน เพราะไม่รู้เท่าทันมัน เห็นว่ามันเป็นเรา เห็นเราว่าเป็นมัน เห็นเราว่าเป็นสุข เห็นสุขว่าเป็นเรา เห็นทุกข์ว่าเป็นเรา เห็นเราว่าเป็นทุกข์ มันแยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อแยกออกจากกันไม่ได้ ก็แปลว่าเราไม่เห็นธรรม คือ ธรรมชาติอย่างนี้มันไม่เป็นเรา แต่เราเข้าใจว่าเป็นเรา สุขก็มาถูกเรา ทุกข์ก็มาถูกเรา เสียใจก็มาถูกเรา ดีใจก็มาถูกเรา เพราะเราเข้าไปขวางอยู่ตรงนั้น

เราก็คือก้อนอัตตาดัตตน เมื่อมีก้อนอัตตาเมื่อใดแล้ว สุขก็ถูกเรา ทุกข์ก็ถูกเรา อะไรก็ถูกเราหมด ฉะนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาท่านจึงว่าให้ทำลายก้อนอัตตา เมื่อทำลายก้อนอัตตาคือสัkkายทิฐินี้แล้ว หมดก้อนอัตตาแล้ว อนัตตามันก็ไม่ต้องเรียก มันเป็นของมันเอง เมื่อหมดอัตตา อนัตตาก็เกิดขึ้นเอง

เมื่อบุคคลถือเนื้อถือตัว ก็จะเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตน เห็นว่าเราสุข เห็นว่าเราทุกข์ เห็นว่าเราดี เห็นว่าเราชั่ว เห็นว่าเราต่าง ๆ นานา ความจริงสิ่งเหล่านี้ธรรมชาติมันเป็นอย่างนั้น แต่เรากลับไปเอาธรรมชาติมาเป็นเรา เอาเรามาเป็น

ธรรมชาติ เลยไม่รู้ว่ธรรมชาติคืออะไร ธรรมชาติมันดีก็หัวเราะกับมัน ธรรมชาติมันร้ายก็ร้องไห้กับมัน

ความจริงธรรมชาตีก็คือสังขาร อย่างเราว่า เติลัง วูปะสะโม สุขี ความสงบของสังขารนั้นเป็นสุข สงบอะไรละ ก็คือ ถอนอุปาทานออกมา เห็นธรรมชาติตามเป็นจริงของมัน เติยวี่ความจริงของมันมีอยู่ มันเป็นจริงอยู่ ต้นหญ้า ภูเขา ถ้าวลัย มันเป็นของมันอย่างนั้น มันเกิดมันก็ดับ มันดับมันก็เกิด มันเลื่อนไหลไปมา ธรรมชาตีมันเป็นจริงอยู่ แต่เราผู้ไม่จริง เมื่อไปเห็นแล้วก็ตื่นตื่น ธรรมชาติไม่ตื่นตื่น มันเป็นอยู่อย่างนั้น ไม่ว่าใครจะร้องไห้ ใครจะหัวเราะ มันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น อันนั้นมันเป็นของจริง เราไม่รู้จักของจริง เมื่อไปเห็นของจริงแล้ว กระตือรือร้น ร้องไห้ หัวเราะ ต่างๆ นานา เสียอกเสียใจ ดีอกดีใจ

ถึงเราจะดีใจเสียใจอย่างไรก็ตาม สภาวะร่างกายรูปนี้ของเราที่เป็นอยู่ของมันขณะนี้ มันเกิดมาแล้วมันก็แปรตามธรรมชาติ แปรไป เจ็บไป ตายไป พลัดพรากจากกันไปเป็นธรรมดา ธรรมชาตีมันเป็นอย่างนี้ หากว่าบุคคลผู้ใดจะเอาธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ให้มันเป็นตัวเรา เป็นของเราอย่างนี้ มันก็เป็นการแบกทุกข์ไว้

ฉะนั้น พระอัญญาโกณฑัญญะท่านจึงกล่าวว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง” คำว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายรวมตลอดเลย จะเป็นรูปหรือเป็นนามก็ช่าง ใช้หมดทั้งนั้น ความเห็นของท่านในขณะที่ท่านฟังเทศน์ของพระพุทธองค์นั้น เปลี่ยนขึ้นมาจนเห็นแจ้งจริงออกจากที่นั่งแล้วยังเห็นอยู่อย่างนั้น จริ่งอยู่อย่างนั้น อาการอย่างใดผ่าน เกิดขึ้นมา ก็เห็นความเกิด เมื่อมันดับไปแล้ว ท่านก็เห็นความดับ เกิดแล้วก็ดับ ดับแล้วก็เกิด

ท่านก็เห็นมัน อันใดมันเกิดแล้วก็ดับ อันใดมันดับแล้วก็ดับไป เป็นอยู่เรื่อยไป สุขทุกข์ก็มากระทบจิตของท่านอยู่เสมอ แต่ว่าจิตของท่านเพียงแต่รับทราบ ไม่พลอยตกนรก ไม่พลอยไปสู่อบาย ไม่พลอยไปดีใจ ไม่พลอยไป

เสียใจกับสิ่งเหล่านั้น จิตของท่านตั้งมั่น เเด่นอยู่ พิจารณาอยู่อย่างนั้น นั่นเพราะท่านอัญญาโกณฑัญญะท่านได้ดวงตา ได้ดวงตาอันหนึ่งให้เห็นธรรมชาติตามเป็นจริง ความรู้เท่าตามเป็นจริงของสังขาร สังขารมันเป็นจริงอย่างไรก็รู้เท่าตามเป็นจริงของมันอย่างนั้น นี่เรียกว่า ผู้รู้ธรรม ผู้เห็นธรรม รู้แล้วละ เลิก ถอน

ถ้ายังไม่เห็น ก็ยังพากันอด พากันละ มันไม่เห็นหรอก ที่มาอดละ อดกลิ่น อดทน อดทานนั่นนะ แต่ถ้าถึงที่ของมันแล้ว ก็จะไม่มีความอดละอดกลั้น ไม่มีเรื่องใดได้ออด เรื่องผู้เห็นธรรมแล้วก็เห็นธรรม ไม่มีเรื่องอดกลั้น นี่เรายังไม่ทันรู้จักกรรม ไม่เป็นธรรม จึงเอากรรมมาใช้ เอาความเพียรมาใช้ มันเป็นอย่างนี้

ทีนี้ ถ้าเรามาเพียรแล้ว มันไม่เกียจคร้านแล้ว ความเพียรก็ไม่ต้องเอามาใช้ มันรู้เท่าต่ออารมณ์ทั้งหลายทั้งปวงแล้ว มันไม่สุขไม่ทุกข์กับมัน ก็ไม่ต้องเอาขันติมาใช้ เมื่อมันเป็นธรรมแล้ว มันเกิดมามันก็เป็นธรรม ผู้รู้ก็รู้ตามธรรมแล้วก็เลยเป็นธรรม รู้ธรรมแล้วเห็นธรรม เรียบธรรมรู้ธรรม เห็นธรรมเป็นธรรม

เมื่อมันเป็นธรรมแล้วก็หยุด สงบแล้ว ทีนี้ไม่ได้เอากรรมมาใช้ เพราะมันเป็นธรรมแล้ว ภายนอกก็เป็นแล้ว ภายในก็เป็นแล้ว ผู้รู้ธรรมก็เป็นธรรม สภาวะมันก็เป็นธรรม อันที่รู้มันก็เป็นธรรม เป็นอยู่อย่างนั้น เป็นอย่างเสรี เป็นหนึ่งเสียแล้ว ธรรมชาติอันนี้จึงไม่เกิด ธรรมชาติอันนี้จึงไม่แก่ ธรรมชาติอันนี้จึงไม่เจ็บ ธรรมชาติอันนี้จึงไม่ตาย ธรรมชาติอันนี้จึงไม่สุขไม่ทุกข์ ธรรมชาติอันนี้ไม่น้อย ไม่ใหญ่ ไม่หนักไม่เบา ไม่สั้นไม่ยาว ไม่ดำไม่ขาว ไม่มีเรื่องเปรียบเทียบ ไม่มีเรื่องจะเอามาเปรียบ สมมุติอะไรๆ เข้าไม่ถึง เข้าไม่ถึงที่นั่น

ฉะนั้น พระนิพพานท่านจึงว่าไม่มีสัสสนวรรณะ สีเขียว สีแดง สีดำ อะไรไม่มี เรื่องสีเขียวสีดำอะไรต่างๆ เป็นเรื่องสมมุติ เป็นเรื่องบัญญัติในโลกีย์ เมื่อพ้นจากสิ่งเหล่านี้ไปแล้ว ไม่มีเรื่องเหล่านี้ตามไปถึง ดังนั้น จึงกล่าวว่าสิ่งนั้นเป็นโลกุตระ ธรรมะอันนั้นท่านจึงว่า เป็นปัจจัยตัด อันผู้รู้ก็ได้เฉพาะเจ้าของ ประกาศไม่ได้ มีแต่ให้อุบาย ผู้ที่เข้าไปถึงแล้วก็แล้ว จะเอาสมมุติบัญญัติมาพูดไม่ได้ มันหมด มันหมดสิ้น.

ในทางพุทธศาสนาให้ทำเพื่อไม่ต้องทำอะไร
ถ้ามีเพื่ออะไร มันไม่หมด
ทางโลกทำอะไร เรียกว่ามันมีเหตุผล
พระพุทธองค์ท่านทรงสอนว่า
ให้ “นอกเหตุเหนือผล” ไม่ว่าจะทำอะไร
ปัญญาของท่านให้นอกเหตุเหนือผล
ให้นอกเกิดเหนือตาย นอกสุขเหนือทุกข์